

Contundència i celeritat per a temps difícils

Els periodistes catalans busquen instruments de defensa davant les pressions polítiques

—J.F.F.—

Unes comissions de treball preparen instruments per reforçar la lluita dels periodistes catalans a favor de la llibertat d'expressió, especialment davant les pressions creixents dels poders polítics i econòmics. La creació d'aquestes comissions és el principal acord pres per una assemblea al Col·legi de Periodistes en la qual es va denunciar en termes molt enèrgics la situació de perill en què d'un temps ençà es troba la independència professional dels informadors. Com va dir Enric Sopena, "estem vivint temps difícils". I en aquest context, cal actuar "amb contundència i celeritat", segons opinà Salvador Alsius.

El dimarts 31 de març, al matí, un centenar de periodistes van reunir-se a la sala d'actes del Col·legi per tal de debatre, segons paraules de Milagros Pérez Oliva, presidenta de la demarcació de Barcelona i integrant de la mesa, "la línia d'actuació a seguir d'ara endavant per defensar la llibertat d'expressió". Pérez Oliva,

IL·LUSTRACIÓ: TONI BATLLORI

— Es proposa negociar amb els grups parlamentaris un replantejament del sistema de control dels mitjans públics —

Comunicat de la junta de govern del Col·legi de Periodistes de Catalunya

La junta de govern del Col·legi de Periodistes de Catalunya, reunida en sessió ordinària el dia 31 de març de 1998, vol fer pública en primer lloc la seva satisfacció per la important i activa participació de professionals en l'assemblea celebrada aquest matí a la seu de l'entitat.

Aquesta reunió havia estat convocada per la junta amb l'objectiu d'iniciar un procés de reflexió a partir d'una declaració de principis fruit del seu propi debat intern i davant la constatació de les evidents dificultats que envolten el panorama actual dels mitjans de comunicació al nostre país, de la manca d'un marc estable del sector a Catalunya i Espanya, i de les amenaces que es detecten pel que fa al lliure exercici professional dels periodistes. La reunió d'aquest matí ha servit per iniciar un ampli procés de reflexió i debat entre els professionals, a partir del document elaborat per aquesta junta i del conjunt d'aportacions col·lectives i individuals que s'han expressat al llarg de l'assemblea.

De l'encontre d'avui n'han sortit una sèrie de plantejaments concrets que, incorporats als que ja contenia la Declaració de Principis de la junta, configuren un marc a partir del qual cal treballar intensament per assolir els següents objectius:

—Que l'exercici del periodisme sigui crític, autocrític i independent.

—Que l'exercici professional tingui present el dret a la clàusula de consciència.

—Que els professionals lluitin contra tota mena de censura, i s'enforteixin al màxim contra l'autocensura.

—Que s'evitin tota mena d'abusos pel que fa a la situació dels aturats, al treball dels estudiants en pràctiques en els mitjans i a les contractacions en condicions precàries dels professionals.

—Que es defugui la tendència a la confusió, cada vegada més estesa, entre informació i publicitat i entre informació i espectacle.

—Que els periodistes que treballen als gabinets de

que seia al costat del degà, Salvador Alsius, el secretari, Antoni Ribas, la tesorera, Goretti Palau, i el president de la demarcació de Girona, Enric Matarrodona, va explicar també que l'objectiu bàsic de la reunió seria establir prioritats i trobar instruments per contrarestar la problemàtica exposada en una declaració de principis que la junta de govern havia fet pública uns dies abans. (El text íntegre de la declaració es reproduïx en aquestes mateixes pàgines).

El degà del Col·legi, Salvador Alsius, havia assenyalat, en obrir l'acte, que aquesta assemblea marcava una fita en la història recent del Col·legi, ja que expressava l'ànim de la junta actual d'aconseguir una més gran participació en els afers col·legials. L'objectiu perseguit era assolible, com ho demostrava la considerable assistència de col·legiats a l'assemblea, molt per damunt del que era habitual els últims anys.

Alsius va remarcar que l'objectiu de la reunió s'emmarcava igualment en la voluntat de la junta actual d'imprimir un nou ritme en la lluita col·legial per la llibertat d'expressió, marcada per "la contundència i la celeritat", com ho palesaven els quatre comunicats públics donats a conèixer per la junta durant els mesos de febrer i març, sobre les declaracions de Luis María Anson a la revista *Tiempo*, la situació de l'agència Efe, les condicions que un grup musical pretenia imposar als fotoperiodistes i unes declaracions del president de l'Atlètic de Madrid. (Aquestes notes es reproduïxen íntegrament en aquest número de *Capçalera*, a partir de la pàgina 18, i es fa esment del seu context en l'informe de la Comissió de Defensa del Col·legi que les acompanya). Aquests comunicats van ser emesos en calent, amb una absoluta immediatesa respecte als fets amb què es relacionaven. Van rebre entusiastes elogis de tots aquells que s'hi van referir a l'assemblea, expressant el convenciment que la lluita s'ha de fer en el dia a dia, amb respostes immediates, més que amb declaracions genèriques.

Complementar la declaració de principis

El Grup José María Lladó va presentar a l'assemblea un seguit de propostes per "complementar" la declaració de principis prèviament elaborada per la junta.

Enric Bastardas, president del Sindicat de Periodistes de Catalunya, va expressar els seus dubtes respecte a la conveniència d'incorporar aquestes propostes al text de la declaració de principis fet públic per la junta amb anterioritat. "La barreja de la proposta del Col·legi", va dir, "i la del Grup Lladó seria un batibull". De fet, segons van manifestar el degà, Salvador Alsius, i la presidenta de la demarcació de Barcelona, Milagros Pérez Oliva, la qüestió no era tant introduir uns canvis en un text que era una base de treball, sinó assumir les propostes del Grup Lladó, a les quals van mostrar-se totalment receptius. "Hi ha molts punts de coincidència i no hi ha inconvenient a recollir les seves propostes", va dir Pérez Oliva.

Enric Sopena, president del Grup Lladó, va

expressar igualment la seva voluntat de col·laboració. "Estem vivint temps difícils", va afirmar, "i més que mai cal evitar les divisions. El Grup Lladó sempre ha buscat la coordinació amb el Col·legi, però creiem que tenir una ideologia concreta i exposar-la públicament és bo. No hem de tenir por de les preses de posició polítiques, que no vol pas dir preses de posició partidistes".

Alsius li va contestar recordant els "contactes cordials" que sempre hi ha hagut entre el Grup Lladó i la junta. "Celebrem que existeixi aquest grup, i des de la junta no se'l mira amb cap mena de suspicàcia", va dir.

El president del Sindicat, Enric Bastardas, en la mateixa línia de col·laboració, va considerar que, tal com havia dit Milagros Pérez Oliva en començar l'acte, el text de la junta és un inici. A partir de la declaració, i de l'assemblea, cal començar un treball que amplii el tractament dels problemes que s'hi fa i afrofundeixi en els instruments per resoldre'ls.

Control dels mitjans públics

Les participacions dels presents van anar totes en la mateixa línia d'ampliació i afondiment de la problemàtica plantejada com a base de treball per la junta.

Carles Francino va proposar que el Col·legi convoqui —"abans que el soroll electoral ens eixordi a tots"— representants dels grups parlamentaris per veure si estarien decidits a negociar amb els professionals de la informació un replantejament del sistema de control dels mitjans públics. Aquesta proposició va rebre un ampli suport de l'assemblea. Enric Bastardas va recordar, però, que en les últimes eleccions autonòmiques, el Sindicat ja va mantenir contactes amb els grups parlamentaris "amb la il·lusió que fins es podria canviar la composició de la comissió de control de la CCRTV", però que no van rebre més que bones paraules. Tammateix, va donar suport a la idea de tornar-ho a intentar.

Les interferències polítiques sobre els mitjans de comunicació de titularitat pública van ocupar una bona part de l'assemblea. Montserrat Melià va expressar la seva oposició al repartiment de quotes de poder en aquests mitjans, i altres intervencions van advocar per un protagonisme més gran dels professionals, amb garanties per a la independència en l'exercici del seu treball informatiu.

Precaris i becaris

Les maneres de garantir aquesta independència, no solament en els mitjans públics sinó també en els privats, va ser un altre dels temes fonamentals de l'assemblea. Joaquim Perramon, Dardo Gómez i Enric Bastardas van intervenir per relacionar aquesta qüestió amb el preocupant increment de la precarietat laboral i de la utilització de becaris per les empreses. Dardo Gómez va parlar d'"entrar a sac" en el tema dels becaris.

Continua a la pàgina 8

— La precarietat laboral i l'abús del treball de becaris incideix negativament en la llibertat d'informació —

Hi va haver una coincidència general amb el plantejament exposat per Santos Romero, sobre el fet que "tant els becaris com els precaris influeixen en la informació que s'està donant, perquè estan més indefensos davant de les pressions empresarials". Per tant, la lluita contra la precarietat és també una lluita per la llibertat d'informació. O com va dir Alfred Comín, "la lumpenproletarització de la professió disminueix la possibilitat de resposta dels professionals". Rafael Pradas hi va afegir: "Els becaris són utilitzats com esquirols contra la llibertat d'expressió".

"Una cosa és la lleialtat a l'empresa", va dir Dardo Gómez, "i una altra la fidelitat per terror". I va denunciar que, en la seva opinió, "hi ha companys en els llocs de treball responsables que passin aquestes coses; caldria aplicar-los un codi ètic".

Joaquim Perramon i Montse Puig van introduir també la qüestió dels aturats, una problemàtica

Declaració de principis de la junta de govern del Col·legi de Periodistes

La junta de govern del Col·legi de Periodistes de Catalunya convoca els professionals de la informació a una reflexió col·lectiva encaminada a afermar la funció social del periodisme, a defensar la seva identitat dins l'univers comunicacional actual i a reforçar el seu compromís en la defensa del dret a la informació i del conjunt de llibertats cíviques.

La junta proposa reivindicar el paper dels periodistes com a actors rellevants de l'exercici del dret a la informació de la ciutadania, i afermar el seu compromís amb el públic a partir de la seva vocació de servei als principis i objectius de la democràcia. I és en aquesta línia que considera pertinent formular la següent declaració de principis i invitar tots els professionals a un ampli procés de reflexió i debat.

I. Identitat dels periodistes

La identificació del periodista com a professional de la informació, clarament diferenciat de la resta d'agents i operadors que intervenen en el vast espai comunicacional, és una condició indispensable per al desenvolupament correcte del dret a la informació, d'acord amb els principis generals de veracitat i transparència.

Contra la confusió de papers

La confusió o l'encobriment —ja sigui de forma deliberada o negligent— del paper del periodista amb altres funcions o figures alienes a la natura i finalitats de l'activitat periodística atempta directament contra els drets dels usuaris de la informació. Els mateixos periodistes contribueixen a la confusió de papers, deixant-se portar per pressions o per atractius del mercat.

Darrerament, s'ha incrementat el nombre de gabinets de comunicació en estaments públics i privats. Uns es

cenyeixen a la seva finalitat de facilitar contactes informatius. N'hi ha d'altres, però, que —oblidant el Codi Deontològic— dificulten, i fins i tot amaguen, aquesta funció, fet que és més greu quan es tracta d'institucions públiques.

Un bé social diferenciat

Aquesta tendència a la indiscriminació dels rols professionals amenaça l'existència de la informació com a dret fonamental i com a bé social diferenciat d'altres, inclosos aquells de llenguatge o de forma similars que actuen legítimament en l'univers mediàtic i que concorren en els mateixos suports tecnològics, com ara l'espectacle, la publicitat, la propaganda, etc.

II. Independència i responsabilitat

La independència, entesa com a llibertat de pensar i d'obrar en consciència, constitueix el principal actiu del professional de la informació, el fonament de la respectabilitat i credibilitat del periodista.

Llibertat intel·lectual i de consciència professional

Tota pràctica encaminada a coartar o a anul·lar la llibertat intel·lectual del periodista i a violentar la seva consciència professional degrada la naturalesa mateixa del contracte de confiança entre els mitjans informatius i el públic en la seva condició de titular del dret a la informació.

Contra la submissió a interessos espuris

A fi d'acomplir els seus compromisos ètics més irrenunciables i de salvaguardar al mateix temps els drets dels ciutadans, és deure dels periodistes fer front als

Segueix de la pàgina 6

comunicació puguin dotar-se d'instruments idonis que els permetin desenvolupar la seva tasca amb totes les garanties d'independència i llibertat professional.

—Aconseguir la creació d'una plataforma estatal per al respecte a la llibertat d'expressió i d'informació.

—Que es creï un Consell Superior de l'Audiovisual a nivell estatal.

—Aconseguir que els partits polítics atenguin la necessitat de trobar un marc nou

—independent i professional— pel que fa al model i a la composició dels organismes de control dels mitjans públics, allunyat de les legítimes divergències partidistes i influències electorals.

—Que s'eradiqui el discurs deslegitimador de tot el que és públic. En aquest sentit, el Col·legi mostra la seva preocupació pels intents de

que sovint s'oblida perquè, com van dir, "els que estan a l'atur han de buscar-se una altra feina i aleshores es desvinculen del Col·legi i del Sindicat".

Lluís Salom, de l'associació de fotògrafs, va demanar atenció a la qüestió dels drets d'autor. Sobre aquesta matèria, des de la mesa es va informar que la junta havia nomenat un comissionat, el periodista Francesc González Ledesma, per fer propostes concretes.

Comissions de treball

Llúcia Oliva va ser la primera de treure la proposta d'una major participació dels col·legiats en les comissions de treball del Col·legi que, com va recordar Milagros Pérez Oliva, són obertes des de fa molts anys. Diverses intervencions van expressar el seu desig que aquestes comissions es potenciïn. Del debat va sortir la voluntat de concentrar esforços en tres comissions que estudiïn els mitjans públics, els precaris/becaris i els gabinets de comunicació.

Enric Sopena va donar suport a la creació d'aquestes comissions, afegint però que caldria establir un termini fix perquè donin a conèixer

les seves conclusions, i Dardo Gómez va demanar que s'eviti duplicar esforços en aquelles qüestions que ja tenen equips que hi estan treballant i que es tingui en compte la feina que s'ha fet fins ara. Antoni Ribas va afegir-hi que cal evitar també, des del Col·legi, suplantar la feina sindical, que ja porta a terme amb eficàcia el Sindicat de Periodistes.

L'assemblea va acordar que la junta fes públic un comunicat que recollís l'esperit del que s'havia tractat en la reunió. (Reproduïm el text íntegre en aquestes mateixes pàgines).

Informe del Consell

Abans de començar l'assemblea, Llorenç Gomis, president del Consell de la Informació, va presentar la memòria d'actuació del primer any d'existència d'aquest organisme. (Se'n publica un resum en aquest número de *Capçalera*).

En el debat posterior a l'exposició de Llorenç Gomis, algunes intervencions van demanar que aquest organisme sigui a la vegada radical i ponderat en la defensa dels drets. Els presents van manifestar-se a favor de potenciar el Consell i augmentar els seus recursos ●

Continua a la pàgina del costat

intents de sotmetre la seva funció al servei d'interessos il·legítims i aliens a les seves obligacions professionals, siguin d'ordre polític, econòmic o cultural. Per fer-ho, no hi ha cap altra solució que denunciar-los públicament. I en aquest sentit, el Col·legi de Periodistes de Catalunya es compromet a donar suport a qualsevol denúncia de situacions irregulars que afectin el dret a la informació.

Contra l'autocensura

Forma part també de la responsabilitat professional l'actitud de fer prevaler la independència davant de situacions acomodaticies que de vegades condueixen a formes més o menys conscients d'autocensura. Aquesta es dona especialment, per raons òbvies, entre els sectors de la professió menys afermats laboralment; però també en els estaments més sòlids, a causa dels compromisos i els lligams adquirits amb les empreses o els poders fàctics. En aquest sentit cal prevenir-se també contra un mal entès sentit de pertinença a les empreses, amplificat en part per la competitivitat creixent en el sector de la comunicació.

III. Pluralisme, tolerància i convivència

Tal i com han recollit diverses sentències del Tribunal Constitucional, els periodistes desenvolupen el seu treball en els mitjans de comunicació com a agents del públic, i serveixen la societat mitjançant l'obtenció, el subministrament i l'intercanvi d'informacions i opinions que contribueixen al pluralisme, la tolerància i la convivència.

Defensa de la diversitat i la discrepància

La funció del periodista és consubstancial a aquest triple

principi, per la qual cosa el seu paper inclou un compromís irrenunciable de denunciar racionalment tota amenaça contra el dret a la diferència, a la diversitat i a la discrepància, tant en l'ordre polític com en el cultural. Això comporta investigar i donar compte públicament de qualsevol abús, pràctica o tendència que pugui posar en perill la convivència pluralista, ja sigui mitjançant procediments discriminatoris, coactius o obertament intimidatoris, especialment si procedeixen d'esferes del poder polític i/o financer. El Col·legi de Periodistes es compromet a emparar aquestes denúncies.

Monopoli i concentració

Si bé es veritat que fins a un cert grau la concentració és una tendència inevitable per a l'existència d'uns mitjans competitiu en un mercat com l'actual, cal prevenir-se contra tendències oligopolistes que puguin posar en perill la pluralitat.

IV. Servei públic i activitat de mercat

La defensa d'un model de periodisme independent i de qualitat és inseparable de l'existència de mitjans competitiu i rendibles, sobre la base de la sintonia entre la indispensable recerca del benefici econòmic i la vocació de servei al bé comú.

Excessos de la competència

El periodisme erosiona la seva imatge i abandona el seu paper quan entra en una dinàmica de competència desmesurada dirigida exclusivament a la captació d'audiències massives, que supedita la selecció i la valoració dels continguts a l'estricta resposta del mercat sense cap altre referent que l'oferta dels competidors.

privatitzar alguns dels organismes de ràdio i televisió públiques.

—La definitiva consolidació del Consell de la Informació de Catalunya i l'extensió d'aquest model a altres punts de l'Estat, ja que es tracta d'un mateix mercat de comunicació.

—Que l'exercici professional tingui present la igualtat de drets i la no-discriminació, tant en els continguts com en la producció de la informació.

—Garantir el ple respecte i compliment de la legislació que protegeix els drets d'autor dels professionals del periodisme.

La junta de govern del Col·legi acorda com a acció prioritària constituir tres comissions específiques de treball per abordar tres dels temes esmentats en la llista anterior: el dels aturats, els estudiants en pràctiques i els contractats en termes de precarietat; el dels periodistes que treballen en gabinets de comunicació, i el del model i

Continua a la pàgina següent

Mitjans públics i mitjans privats

Aquesta tendència és especialment virulenta als mitjans audiovisuals, amb l'agreujant de la desaparició de fronteres i estils entre els mitjans de titularitat pública i els privats. Cal mirar amb extraordinària preocupació la instrumentalització d'uns i altres amb finalitats clarament polítiques, per part tant del poder establert com de *lobbies* o grups interessats a influir en la vida pública des de posicions de privilegi.

Aquesta situació és particularment delicada als mitjans de comunicació públics, que caldria tutelar, com passa en altres països, mitjançant organismes autònoms respecte al poder.

Un model audiovisual públic

L'actual model audiovisual públic es va esgotant, i pot representar una amenaça per a la qualitat del treball professional. Cal cercar un nou model, neutral a la pugna política quotidiana, i també cal trobar un patró diferent de repartiment de quotes de poder per raons polítiques, posant l'accent en la representació social i professional.

Els partits haurien de repensar profundament la seva acció en els organismes de direcció dels mitjans públics.

V. Renovació i dignificació

L'enorme desenvolupament de l'univers comunicacional d'aquests darrers anys, acompanyat de la revolució tecnològica i de la liberalització general dels mercats, no només ha desdibuixat els perfils del periodisme, sinó que hi ha introduït un atur alarmant i una precarietat laboral i professional que afecten els periodistes i que repercuteixen en la qualitat i la solvència de la seva feina,

tant individual com col·lectiva. Cal treballar per buscar i defensar noves sortides professionals: l'autoocupació, la presència de periodistes a l'ensenyament secundari (per a les matèries relacionades amb els mitjans de comunicació), els nous mitjans digitals, etc.

Defensa d'una premsa professional

La insuficient vertebració del col·lectiu professional en defensa dels seus drets, davant l'espectacular creixement i poder dels grans grups empresarials i dels *lobbies* paral·lels, ha debilitat la posició del periodista en una etapa històrica de grans canvis.

La presència de la dona

Tot i la presència cada cop més gran de les dones en les redaccions, és lamentable la seva absència en càrrecs de direcció. Especialment si es té en compte que, cada vegada més, el nombre de llicenciades en periodisme que surten de les facultats corresponents supera el dels llicenciats.

El repte tecnològic

Els periodistes han d'assumir plenament els reptes dels nous suports tecnològics, en la mesura que possibiliten un nou concepte de la informació més obert, universal i participatiu.

Estructures representatives i de diàleg

L'actualització professional dels periodistes ha d'anar acompanyada d'un nou reconeixement i dignificació de la seva tasca, a partir del reforçament dels instruments de garantia de la responsabilitat social dels mitjans i de les

Segueix de la pàgina anterior

organismes de control dels mitjans públics.

D'altra banda, s'encomana a la Comissió de Defensa del Col·legi —oberta a la participació d'aquells professionals que ho desitgin— detectar i seguir els casos de censura que es puguin produir als mitjans.

El conjunt de propostes sorgides de la reunió d'avui seran traslladades per representants del Col·legi al properencontre estatal de la professió, que es desenvoluparà a Cadis els dies 24, 25 i 26 d'abril.

La junta de govern del Col·legi referma, finalment, el seu contundent suport a la Declaració de Barcelona, promoguda per un seguit d'organitzacions que —encapçalades pel Sindicat de Periodistes de Catalunya— s'han aplegat en la denominada Plataforma per la Llibertat Informativa, i convida el conjunt de ciutadans i ciutadanes a sumar-se a les activitats que aquesta entitat endegui.

Barcelona, 31 de març de 1998

estructures representatives i de diàleg amb els sectors empresarials i professionals, tant del propi àmbit com d'altres amb els quals participa o conviu en l'univers comunicacional i en el mercat en general.

Així, el Col·legi de Periodistes es compromet a esperar la creació d'estatuts de redacció en els mitjans de comunicació que no en tinguin i, també, a activar els instruments adients per a aquells professionals que exerceixen en condicions més precàries (borsa de treball, taula de corresponsals, plataforma de professionals...).

VI. La formació dels professionals

La defensa de l'especificitat professional comporta l'assegurament d'una formació adequada per als futurs periodistes. L'experiència acumulada als centres de treball demostra que són diverses les vies de formació i d'accés a la professió, però en qualsevol cas és desitjable que els nous periodistes facin seva una manera d'entendre la seva tasca i que assumeixin les responsabilitats derivades de la projecció social que aquesta implica.

Noves demandes per a la universitat

D'aquesta formació, cal esperar-ne plantejaments i plans d'estudis adequats als perfils professionals i a les necessitats quantitatives i qualitatives que hi ha en un àmbit professional sotmès a canvis evidents. Cal que s'intensifiquin l'ensenyament de les noves tecnologies de la informació i, sobretot, la transmissió de valors que són propis d'una manera d'entendre la professió en el context de la societat democràtica.

Col·laboració entre universitat i empresa

Cal aprofitar al màxim les vies de col·laboració que ja hi

ha establertes entre les universitats i les empreses, en forma d'estades en règim de pràctiques. Però, alhora, s'ha d'evitar la utilització abusiva de la figura del becari per cobrir les necessitats laborals de les empreses.

Formació continuada

Així mateix, cal prestar una atenció preferent al reciclatge professional, amb la col·laboració de totes les parts implicades (universitats, empreses i associacions professionals).

En síntesi, la junta del Col·legi de Periodistes de Catalunya planteja que cal treballar intensament:

- Perquè l'exercici del periodisme sigui crític, autocrític i independent.
- Perquè l'exercici professional tingui present el dret a la clàusula de consciència.
- Perquè els professionals lluitin contra tota mena de censura, i s'enforteixin al màxim contra l'autocensura.
- Perquè es defugui la tendència a la confusió, cada vegada més estesa, entre el que és informació i el que és espectacle.
- Perquè l'exercici professional tingui present la igualtat de drets i la no-discriminació, tant en els continguts com en la producció de la informació.

Barcelona, març de 1998